[88 SLOKAS]

രഘുവംശം സർഗഃ 16 കാലിദാസകൃതം

അഥേതരേ സപ്തരഘുപ്രവീരാ ജ്യേഷ്ഠം പുരോജന്മതയാ ഗുണൈശ്ച .
ചക്രുഃ കുശം രത്നവിശേഷഭാജം സൗഭ്രാത്രമേഷാം ഹി കുലാനുകാരി .. 16-1..

തേ സേതുവാർതാഗജബന്ധമുഖൈരഭ്യുച്ഛ്രിതാഃ കർമഭിരപ്യവന്ധ്യൈഃ .
അന്യോന്യദേശപ്രവിഭാഗസീമാം വേലാം സമുദ്രാ ഇവ ന വ്യതീയുഃ .. 16-2..

ചതുർഭുജാംശപ്രഭവഃ സ തേഷാം ദാനപ്രവൃത്തേരനുപാരതാനാം .
സുരദ്വിപാനാമിവ സാമയോനിർഭിന്നോഽഷ്ടധാ വിപ്രസസാര വംശഃ .. 16-3..

അഥാർധരാത്രേ സ്തിമിതപ്രദീപേ ശയ്യാഗൃഹേ സുപ്തജനേ പ്രബുദ്ധഃ .
കുശഃ പ്രവാസസ്ഥകലത്രവേഷാമദൃഷ്ടപൂർവാം വനിതാമപശ്യത് .. 16-4..

സാ സാധുസാധാരണപാർഥിവർദ്ധേഃ സ്ഥിത്വാ പുരസ്താത്പുരഹൂതഭാസഃ .
ജേതുഃ പരേഷാം ജയശബ്ദപൂർവം തസ്യാഞ്ജലിം ബന്ധുമതോ ബബന്ധ .. 16-5..

അഥാനപോഢാർഗലമപ്യഗാരം ഛായാമിവാദർശതലം പ്രവിഷ്ടാം .
സവിസ്മയോ ദാശരഥേസ്തനൂജഃ പ്രോവാച പൂർവാർധവിസൃഷ്ടതല്പഃ .. 16-6..

ലബ്ധാന്തരാ സാവരണേഽപി ഗേഹേ യോഗപ്രഭാവോ ന ച ലക്ഷ്യതേ തേ .
ബിഭർഷി ചാകാരമനിർവൃതാനാം മൃണാലിനീ ഹൈമമിവോപരാഗം .. 16-7..

കാ ത്വം ശുഭേ കസ്യ പരിഗ്രഹോ വാ കിം വാ മദഭ്യാഗമകാരണം തേ .
ആചക്ഷ്വ മത്വാ വശിനാം രഘൂണാം മനഃ പരസ്ത്രീവിമുഖപ്രവൃത്തിഃ .. 16-8..

തമബ്രവീത്സാ ഗുരുണാനവദ്യാ യാ നീതപൗരാ സ്വപദോന്മുഖേന .
തസ്യാഃ പുരഃ സമ്പ്രതി വീതനാഥാം ജാനീഹി രാജന്നധിദേവതാം മാം .. 16-9..

വസ്വൗകസാരാമഭിഭൂയ സാഹം സൗരാജ്യബദ്ധോത്സവയാ വിഭൂത്യാ .
സമഗ്രശക്തൗ ത്വയി സൂര്യവംശ്യേ സതി പ്രപന്നാ കരുണാമവസ്ഥാം .. 16-10..

വിശീർണതല്പാട്ടശതോ നിവേശഃ പര്യസ്തസാലഃ പ്രഭുണാ വിനാ മേ .
വിഡംബയത്യസ്തനിമഗ്നസൂര്യം ദിനാന്തമുഗ്രാനിലഭിന്നമേഘം .. 16-11..

നിശാസു ഭാസ്വത്കലനൂപുരാണാം യഃ സഞ്ചരോഽഭൂദഭിസാരികാണാം .
നദന്മുഖോൽകാവിചിതാമിഷാഭിഃ സ വാഹ്യതേ രാജപഥഃ ശിവാഭിഃ .. 16-12..

ആസ്ഫാലിതം യത്പ്രമദാകരാഗ്രൈർമൃദംഗധീരധ്വനിമന്വഗച്ഛത് .
വന്യൈരിദാനീം മഹിഷൈസ്തദംഭഃ ശൃംഗാഹതം ക്രോശതി ദീർഘികാണാം .. 16-13..

വൃക്ഷേശയാ യഷ്ടിനിവാസഭംഗാന്മൃദംഗശബ്ദാപഗമാദലാസ്യാഃ .
പ്രാപ്താ ദവോൽകാഹതശേഷബർഹ്യാഃ ക്രീഡാമയൂരാ വനബർഹിണത്വം .. 16-14..

സൂപാനമാർഗേഷു ച യേഷു രാമാ നിക്ഷിപ്തവത്യശ്ചരണാൻസരാഗാൻ .
സദ്യോഹതന്യങ്കുഭിരസ്രദിഗ്ധം വ്യാഘ്രൈഃ പദം തേഷു നിധീയതേ മേ .. 16-15..

ചിത്രദ്വിപാഃ പദ്മവനാവതീർണാഃ കരേണുഭിർദത്തമൃണാലഭംഗാഃ .
നഖാങ്കുശാഘാതവിഭിന്നകുംഭാഃ സംരബ്ധസിംഹപ്രഹൃതം വഹന്തി .. 16-16..

സ്തംഭേഷു യോഷിത്പ്രതിയാതനാനാമുത്ക്രാന്തവർണക്രമധൂസരാണാം .
സ്തനോത്തരീയാണി ഭവന്തി സംഗാന്നിർമോകപട്ടാഃ ഫണിഭിർവിമുക്താഃ .. 16-17..

കാലാന്തരശ്യാമസുധേഷു നക്തമിതസ്തതോ രൂഢതൃണാങ്കുരേഷു .
ത ഏവ മുക്താഗുണശുദ്ധയോഽപി ഹർമ്യേഷു മൂർച്ഛന്തി ന ചന്ദ്രപാദാഃ .. 16-18..

ആവർജ്യ ശാഖാം സദയം ച യാസാം പുഷ്പാണ്യുപാത്താനി വിലാസിനീഭിഃ .
വന്യൈഃ പുലിന്ദൈരിവ വാനരൈസ്താഃ ക്ലിശ്യന്ത ഉദ്യാനലതാ മദീയാഃ .. 16-19..

രാത്രാവനാവിഷ്കൃതദീപഭാസഃ കാന്താമുഖശ്രീവിയുതാ ദിവാപി .
തിരസ്ക്രിയന്തേ കൃമിതന്തുജാലൈർവിച്ഛിന്നധൂമപ്രസരാ ഗവാക്ഷാഃ .. 16-20..

ബലിക്രിയാവർജിതസൈകതാനി സ്നാനീയസംസർഗമനാപ്നുവന്തി .
ഉപാന്തവാനീരഗൃഹാണി ദൃഷ്ട്വാ ശൂന്യാനി ദൂയേ സരയൂജലാനി .. 16-21..

തദർഹസീമാം വസതിം വിസൃജ്യ മാമഭ്യുപേതും കുലരാജധാനീം .
ഹിത്വാ തനും കാരണമാനുഷീം താം യഥാ ഗുരുസ്തേ പരമാത്മമൂർതിം .. 16-22..

തഥേതി തസ്യാഃ പ്രണയം പ്രതീതഃ പ്രത്യഗ്രഹീത്പ്രാഗ്രഹരോ രഘൂണാം .
പൂരപ്യഭിവ്യക്തമുഖപ്രസാദാ ശരീരബന്ധേന തിരോബഭൂവ .. 16-23..

തദദ്ഭുതം സംസദി രാത്രിവൃത്തം പ്രാതർദ്വിജേഭ്യോ നൃപതിഃ ശശംസ .
ശ്രുത്വാ ത ഏനം കുലരാജധാന്യാ സാക്ഷാത്പതിത്വേ വൃതമഭ്യനന്ദൻ .. 16-24..

കുശാവതീം ശ്രോത്രിയസാത്സ കൃത്വാ യാത്രാനുകൂലേഽഹനി സാവരോധഃ .
അനുദ്രുതോ വായുരിവാഭ്രവൃന്ദൈഃ സൈന്യൈരയോധ്യാഭിമുഖഃ പ്രതസ്ഥേ .. 16-25..

സാ കേതുമാലോപവനാ ബൃഹദ്ഭിർവിഹാരശൈലാനുഗതേവ നാഗൈഃ .
സേനാ രഥോദാരഗൃഹാ പ്രയാണേ തസ്യാഭവജ്ജംഗമരാജധാനീ .. 16-26..

തേനാതപത്രാമലമണ്ഡലേന പ്രസ്ഥാപിതഃ പൂർവനിവാസഭൂമിം .
ബഭൗ ബലൗഘഃ ശശിനോദിതേന വേലാമുദന്വാനിവ നീയമാനഃ .. 16-27..

തസ്യ പ്രയാതസ്യ വരൂഥിനീനാം പീഡാമപര്യാപ്തവതീവ സോഢും .
വസുന്ധരാ വിഷ്ണുപദം ദ്വിതീയമധ്യാരുരോഹേവ രജശ്ഛലേന .. 16-28..

ഉദ്യച്ഛമാനാ ഗമനായ പശ്ചാത്പുരോ നിവേശേ പഥി ച വ്രജന്തീ .
സാ യത്ര സേനാ ദദൃശേ നൃപസ്യ തത്രൈവ സാമഗ്ര്യമതിം ചകാര .. 16-29..

തസ്യ ദ്വിപാനാം മദവാരിസേകാത്ഖുരാഭിഘാതാച്ച തുരംഗമാണാം .
രേണുഃ പ്രപേദേ പഥി പങ്കഭാവം പങ്കോഽപി രേണുത്വമിയായ നേതുഃ .. 16-30..

മാർഗൈഷിണീ സാ കടകാന്തരേഷു വൈന്ധ്യേഷു സേനാ ബഹുധാ വിഭിന്നാ .
ചകാര രേവേവ മഹാവിരാവാ ബദ്ധപ്രതിശ്രുന്തി ഗുഹാമുഖാനി .. 16-31..

സ ധാതുഭേദാരുണയാനനേമിഃ പ്രഭുഃ പ്രയാണധ്വനിമിശ്രതൂര്യഃ .
വ്യലംഘയദ്വിന്ധ്യമുപായനാനി പശ്യൻപുലിന്ദൈരുപപാദിതാനി .. 16-32..

തീർഥേ തദീയേ ഗജസേതുബന്ധാത്പ്രതീപഗാമുത്തരതോസ്യ ഗംഗാം .
അയത്നബാലവ്യജനീബഭൂവുർഹംസാ നഭോലംഘനലോലപക്ഷാഃ .. 16-33..

 സ പൂർവജാനാം കപിലേന രോഷാദ്ഭസ്മാവശേഷീകൃതവിഗ്രഹാണാം . BACK TO TOP

സുരാലയപ്രാപ്തിനിമിത്തമംഭസ്ത്രൈസ്രോതസം നൗലുലിതം വവന്ദേ .. 16-34..

ഇത്യധ്വനഃ കേചിദഹോഭിരന്തേ കൂലം സമാസാദ്യ കുശഃ സരയ്വാഃ .
വേദിപ്രതിഷ്ഠാന്വിതതാധരാണാം യൂപാനപശ്യച്ഛതശോ രഘൂണാം .. 16-35..

ആധൂയ ശാഖാഃ കുസുമദ്രുമാണാം സ്പൃഷ്ട്വാ ച ശീതാൻസരയൂതരംഗാൻ .
തം ക്ലാന്തസൈന്യം കുലരാജധാന്യാഃ പ്രത്യുജ്ജഗാമോപവനാന്തവായുഃ .. 16-36..

അഥോപശല്യേ രിപുമഗ്നശല്യസ്തസ്യാഃ പുരഃ പൗരസഖാ സ രാജാ .
കുലധ്വജസ്താനി ചലധ്വജാനി നിവേശയാമാസ ബലീ ബലാനി .. 16-37..

തം ശില്പിസംഘാഃ പ്രഭുണാ നിയുക്താസ്തഥാഗതാം സംഭൃതസാധനത്വാത് .
പുരം നവീചക്രുരപാം വിസർഗാന്മേഘാ നിദാഘഗ്ലപിതാമിവോർവീം .. 16-38..

തതഃ സപര്യാം സപശൂപഹാരാം പുരഃ പരാർഘ്യപ്രതിമാഗൃഹായാഃ .
ഉപോഷിതൈർവാസ്തുവിധാനവിദ്ഭിർനിർവർതയാമാസ രഘുപ്രവീരഃ .. 16-39..

തസ്യാഃ സ രാജോപപദം നിശാന്തം കാമീവ കാന്താഹൃദയം പ്രവിശ്യ .
യഥാർഹമന്യൈരനുജീവിലോകം സംഭാവയാമാസ യഥാപ്രധാനം .. 16-40..

സാ മന്ദുരാസംശ്രയിഭിസ്തുരംഗൈഃ ശാലാവിധിസ്തംഭഗതൈശ്ച നാഗൈഃ .
പൂരാബഭാസേ വിപണിസ്ഥപണ്യാ സർവാംഗനദ്ധാഭരണേവ നാരീ .. 16-41..

വസൻസ തസ്യാം വസതൗ രഘൂണാം പുരാണശോഭാമഭിരോപിതായാം .
ന മൈഥിലേയഃ സ്പൃഹയാംബഭൂവ ഭർത്രേ ദിവോ നാപ്യലകേശ്വരായ .. 16-42..

അഥാസ്യ രത്നഗ്രഥിതോത്തരീയമേകാന്തപാണ്ഡുസ്തനലംബിഹാരം .
നിഃശ്വാസഹാര്യാംശുകമാജഗാമ ഘർമഃ പ്രിയാവേശമിവോപദേഷ്ടും .. 16-43..

അഗസ്ത്യചിഹ്നാദയനാത്സമീപം ദിഗുത്തരാ ഭാസ്വതി സംനിവൃത്തേ .
ആനന്ദശീതാമിവ ബാഷ്പവൃഷ്ടിം ഹിമസ്രുതിം ഹൈമവതീം സസർജ .. 16-44..

പ്രവൃദ്ധതാപോ ദിവസോഽതിമാത്രമത്യർഥമേവ ക്ഷണദാ ച തന്വീ .
ഉഭൗ വിരോധക്രിയയാ വിഭിന്നൗ ജായാപതീ സാനുശയാവിവാസ്താം .. 16-45..

ദിനേ ദിനേ ശൈവലവന്ത്യധസ്താത്സോപാനപർവാണി വിമുഞ്ചദംഭഃ .
ഉദ്ദണ്ഡപദ്മം ഗൃഹദീർഘികാണാം നാരീനിതംബദ്വയസം ബഭൂവ .. 16-46..

വനേഷു സായന്തനമല്ലികാനാം വിജൃംഭണോദ്ഗന്ധിഷു കുഡ്മലേഷു .
പ്രത്യേകനിക്ഷിപ്തപദഃ സശബ്ദം സംഖ്യാമിവൈഷാം ഭ്രമരശ്ചകാര .. 16-47..

സ്വേദാനുവിദ്ധാർധ്രനഖക്ഷതാങ്കേ ഭൂയിഷ്ഠസന്ദിഷ്ടശിഖം കപോലേ .
ച്യുതം ന കർണാദപി കാമിനീനാം ശിരീഷപുഷ്പം സഹസാ പപാത .. 16-48..

യന്ത്രപ്രവാഹൈഃ ശിശിരൈഃ പരീതാന്രസേന ധൗതാന്മലയോദ്ഭവസ്യ .
ശിലാവിശേഷാനധിശയ്യ നിന്യുർധാരാഗൃഹേഷ്വാതപമൃദ്ധിമന്തഃ .. 16-49..

സ്നാനാർദ്രമുക്തേഷ്വനുധൂപവാസം വിന്യസ്തസായന്തനമല്ലികേഷു .
കാമോ വസന്താത്യയമന്ദവീര്യഃ കേശേഷു ലേഭേ ബലമംഗനാനാം .. 16-50..

ആപിഞ്ജരാ ബദ്ധരജഃകണത്വാന്മഞ്ജുര്യുദാരാ ശുശുഭേഽർജുനസ്യ .
ദഗ്ധ്വാപി ദേഹം ഗിരിശേന രോഷാത്ഖണ്ഡീകൃതാ ജ്യേവ മനോഭവസ്യ .. 16-51..

മനോജ്ഞഗന്ധം സഹകാരഭംഗം പുരാണശീധും നവപാടലം ച .
സംബധ്നതാ കാമിജനേഷു ദോഷാഃ സർവേ നിദാഘാവധിനാ പ്രമൃഷ്ടാഃ .. 16-52..

ജനസ്യ തസ്മിൻസമയേ വിഗാഢേ ബഭൂവതുർദ്വൗ സവിശേഷകാന്തൗ .
താപാപനോദക്ഷമപാദസേവൗ സ ചോദയസ്ഥൗ നൃപതിഃ ശശീ ച .. 16-53..

അഥോർമിലോലോന്മദരാജഹംസേ രോധോലതാപുഷ്പവഹേ സരയ്വാഃ .
വിഹർതുമിച്ഛാ വനിതാസഖസ്യ തസ്യാംഭസി ഗ്രീഷ്മസുഖേ ബഭൂവ .. 16-54..

സ തീരഭൂമൗ വിഹിതോപകാര്യാമാനായിഭിസ്താമപകൃഷ്ടനക്രാം .
വിഗാഹിതും ശ്രീമഹിമാനുരൂപം പ്രചക്രമേ ചക്രധരപ്രഭാവഃ .. 16-55..

സാ തീരസോപാനപഥാവതാരാദന്യോന്യകേയൂരവിഘട്ടിനീഭിഃ .
സനൂപുരക്ഷോഭപദാഭിരാസീദുദ്വിഗ്നഹംസാ സരിദംഗനാഭിഃ .. 16-56..

പരസ്പരാഭ്യുക്ഷണതത്പരാണാം താസാം നൃപോ മജ്ജനരാഗദർശീ .
നൗസംശ്രയഃ പാർശ്വഗതാം കിരാതീമുപാത്താബാലവ്യജനാം ബഭാഷേ .. 16-57..

പശ്യാവരോധൈഃ ശതശോ മദീയൈർവിഗാഹ്യമാനോ ഗലിതാംഗരാഗൈഃ .
സന്ധ്യോദയഃ സാഭ്ര ഇവേഷ വർണം പുഷ്യത്യനേകം സരയൂപ്രവാഹഃ .. 16-58..

വിലുപ്തമന്തഃപുരസുന്ദരീണാം യദഞ്ജനം നൗലുലിതാഭിരദ്ഭിഃ .
തദ്ബധ്നതീഭിർമദരാഗശോഭാം വിലോചനേഷു പ്രതിമുക്തമാസാം .. 16-59..

ഏതാ ഗുരുശ്രോണിപയോധരത്വാദാത്മാനമുദ്വോഢുമശക്നുവത്യഃ .
ഗാഢാംഗദൈർബാഹുഭിരപ്സു ബാലാഃ ക്ലേശോത്തരം രാഗവശാത്പ്ലവന്തേ .. 16-60..

അമീ ശിരീഷപ്രസവാവതംസാഃ പ്രഭ്രംശിനോ വാരിവിഹാരിണീനാം .
പാരിപ്ലവാഃ സ്രോതസി നിമ്നഗായാഃ ശൈവാലലോലാംശ്ഛലയന്തി മീനാൻ .. 16-61..

ആസാം ജലാസ്ഫാലനതത്പരാണാം മുക്താഫലസ്പർധിഷു ശീകരേഷു .
പയോധരോത്സർപിഷു ശീര്യമാണഃ സംലക്ഷ്യതേ ന ച്ഛിദുരോഽപി ഹാരഃ .. 16-62..

ആവർതശോഭാ നതനാഭികാന്തേർഭംഗോ ഭ്രുവാം ദ്വന്ദ്വചരാഃ സ്തനാനാം .
ജാതാനി രൂപാവയവോപമാനാന്യദൂരവർതീനി വിലാസിനീനാം .. 16-63..

തീരസ്ഥലീബർഹിഭിരുത്കലാപൈഃ പ്രസ്നിഗ്ധകേകൈരഭിനന്ദ്യമാനം .
ശ്രോത്രേഷു സംമൂർച്ഛതി രക്തമാസാം ഗീതാനുഗം വാരിമൃദംഗവാദ്യം .. 16-64..

സന്ദഷ്ടവസ്ത്രേഷ്വബലാനിതംബേഷ്വിന്ദുപ്രകാശാന്തരിതോഡുതുല്യാഃ .
അമീ ജലാപൂരിതസൂത്രമാർഗാ മൗനം ഭജന്തേ രശനാകലാപാഃ .. 16-65..

ഏതാഃ കരോത്പീഡിതവാരിധാരാ ദർപാത്സഖീഭിർവദനേഷു സിക്താഃ .
വക്രേതരാഗ്രൈരലകൈസ്തരുണ്യശ്ചൂർണാരുണാന്വാരിലവാന്വമന്തി .. 16-66..

ഉദ്ബന്ധകേശച്യുതപത്രലേഖോ വിശ്ലേഷിമുക്താഫലപത്രവേഷ്ടഃ .
മനോജ്ഞ ഏവ പ്രമദാമുഖാനാമംഭോവിഹാരാകുലിതോഽപി വേഷഃ .. 16-67..

സ നൗവിമാനാദവതീര്യ രേമേ വിലോലഹാരഃ സഹ താഭിരപ്സു .
സ്കന്ധാവലഗ്നോദ്ധൃതപദ്മിനീകഃ കരേണുഭിർവന്യ ഇവ ദ്വിപേന്ദ്രഃ .. 16-68..

തതോ നൃപേണാനുഗതാഃ സ്ത്രിയസ്താ ഭ്രാജിഷ്ണുനാ സാതിശയം വിരേജുഃ .
പ്രാഗേവ മുക്താ നയനാഭിരാമാഃ പ്രാപ്യേന്ദ്രനീലം കിമുതോന്മയൂഖം .. 16-69..

വർണോദകൈഃ കാഞ്ചനശൃംഗമുക്തൈസ്തമായതാക്ഷ്യഃ പ്രണയാദസിഞ്ചൻ .
തഥാഗതഃ സോഽതിതരാം ബഭാസേ സധാതുനിഷ്യന്ദ ഇവാദ്രിരാജഃ .. 16-70..

തേനാവരോധപ്രമദാസഖേന വിഗാഹമാനേന സരിദ്വരാം താം .
ആകാശഗംഗാരതിരപ്സരോഭിർവൃതോ മരുത്വാനനുയാതലീലഃ .. 16-71..

യത്കുംഭയോനേരധിഗമ്യ രാമഃ കുശായ രാജ്യേന സമം ദിദേശ .
തദസ്യ ജൈത്രാഭരണം വിഹർതുരജ്ഞാതപാതം സലിലേ മമജ്ജ .. 16-72..

സ്നാത്വാ യഥാകാമമസൗ സദാരസ്തീരോപകാര്യാം ഗതമാത്ര ഏവ .
ദിവ്യേന ശൂന്യം വലയേന ബാഹുമപോഢനേപഥ്യവിധിർദദർശ .. 16-73..

ജയശ്രിയഃ സംവനനം യതസ്തദാമുക്തപൂർവം ഗുരുണാ ച യസ്മാത് .
സേഹേഽസ്യ ന ഭ്രംശമതോ ന ലോഭാത്സ തുല്യപുഷ്പാഭരണോ ഹി ധീരഃ .. 16-74..

തതഃ സമാജ്ഞാപയദാശു സർവാനാനായിനസ്തദ്വിചയേ നദീഷ്ണാൻ .
വന്ധ്യശ്രമാസ്തേ സരയൂം വിഗാഹ്യ തമൂചുരമ്ലാനമുഖപ്രസാദാഃ .. 16-75..

കൃതഃ പ്രയത്നോ ന ച ദേവ ലബ്ധം മഗ്നം പയസ്യാഭരണോത്തമം തേ .
നാഗേന ലൗല്യാത്കുമുദേന നൂനമുപാത്തമന്തർഹ്രദവാസിനാ തത് .. 16-76..

തതഃ സ കൃത്വാ ധനുരാതതജ്യം ധനുർധരഃ കോപവിലോഹിതാക്ഷഃ .
ഗാരുത്മതം തീരഗതസ്തരസ്വീ ഭുജംഗനാശായ സമാദദേഽസ്ത്രം .. 16-77..

തസ്മിൻഹ്രദഃ സംഹിതമാത്ര ഏവ ക്ഷോഭാത്സമാവിദ്ധതരംഗഹസ്തഃ .
രോധാംസി നിഘ്നന്നവപാതമഗ്നഃ കരീവ വന്യഃ പരുഷം രരാസ .. 16-78..

തസ്മാത്സമുദ്രാദിവ മഥ്യമാനാദുദ്വൃത്തനക്രാത്സഹസോന്മമജ്ജ .
ലക്ഷ്മ്യേവ സാർധം സുരരാജവൃക്ഷഃ കന്യാം പുരസ്കൃത്യ ഭുജംഗരാജഃ .. 16-79..

വിഭൂഷണപ്രത്യുപഹാരഹസ്തമുപസ്ഥിതം വീക്ഷ്യ വിശാമ്പതിസ്തം .
സൗപർണമസ്ത്രം പ്രതിസഞ്ജഹാര പ്രഹ്വേഷ്വനിർബന്ധരുഷോ ഹി സന്തഃ .. 16-80..

ത്രൈലോക്യനാഥപ്രഭവം പ്രഭാവാത്കുശം ദ്വിഷാമങ്കുശമസ്ത്രവിദ്വാൻ .
മാനോന്നതേനാപ്യഭിവന്ദ്യ മൂർധ്നാ മൂർധാഭിഷിക്തം കുമുദോ ബഭാഷേ .. 16-81..

അവൈമി കാര്യാന്തരമാനുഷസ്യ വിഷ്ണോഃ സുതാഖ്യാമപരാം തനും ത്വാം .
സോഽഹം കഥം നാമ തവാചരേയമാരാധനീയസ്യ ധൃതേർവിഘാതം .. 16-82..

കരാഭിഘാതോത്ഥിതകന്ദുകേയമാലോക്യ ബാലാതികുതൂഹലേന .
ഹ്രദാത്പതജ്ജ്യോതിരിവാന്തരിക്ഷാദാദത്ത ജൈത്രാഭരണം ത്വദീയം .. 16-83..

തദേതദാജാനുവിലംബിനാ തേ ജ്യാഘാതരേഖാകിണലാഞ്ഛനേന .
ഭുജേന രക്ഷാപരിഘേണ ഭൂമേരുപൈതു യോഗം പുനരംസലേന .. 16-84..

ഇമാം സ്വസാരം ച യവീയസീം മേ കുമുദ്വതീം നാർഹസി നാനുമന്തും .
ആത്മാപരാധം നുദതീം ചിരായ ശുശ്രൂഷയാ പാർഥിവ പാദയോസ്തേ .. 16-85..

 ഇത്യൂചിവാനുപഹൃതാഭരണഃ ക്ഷിതീശം BACK TO TOP

ശ്ലാഘ്യൂ ഭവാൻസ്വജന ഇത്യനുഭാഷിതാരം .
സംയോജയാം വിധിവദാസ സമേതബന്ധുഃ
കന്യാമയേന കുമുദഃ കുലഭൂഷണേന .. 16-86..

തസ്യാഃ സ്പൃഷ്ടേ മനുജപതിനാ സാഹചര്യായ ഹസ്തേ
മാംഗല്യോർണാവലയിനി പുരഃ പാവകസ്യോച്ഛ്രിഖസ്യ .
ദിവ്യസ്തൂര്യധ്വനിരുദ്ചരദ്വ്യശ്നുവാനോ ദിഗന്താ-
ന്ഗന്ധോദഗ്രം തദനു വവൃഷുഃ പുഷ്പമാശ്ചര്യമേഘാഃ .. 16-87..

ഇത്ഥം നാഗസ്ത്രിഭുവനഗുരോരൗരസം മൈഥിലേയം
ലബ്ധ്വാ ബന്ധും തമപി ച കുശഃ പഞ്ചമം തക്ഷകസ്യ .
ഏകഃ ശങ്കാം പിതൃവധരിപോരത്യജദ്വൈനതേയാ -
ച്ഛാന്തവ്യാലാമവനിമപരഃ പൗരകാന്തഃ ശശാസ .. 16-88..

ഇതി ശ്രീരഘുവംശേ മഹാകാവ്യേ കവിശ്രീകാലിദാസകൃതൗ
കുമുദ്വതീപരിണയോ നാമ ഷോഡശഃ സർഗഃ ..
ഒ്‌റ. P.R.IYER 11-11-2024

Encoded and Proofread by Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com


```
% Text title            : raghuvansha16
% File name             : raghuvansha16.itx
% itxtitle              : raghuva.nsham sargaH 16 (kAlidAsakRitam)
% engtitle              : Raghuvansha 16 by Kalidas
% Category              : major_works, kAlidAsa
% Location              : doc_z_misc_major_works
% Sublocation           : major_works
% Texttype              : pramukha
% Author                : kalidasa
% Language              : Sanskrit
% Subject               : philosophy/hinduism/religion
% Transliterated by     : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com
% Proofread by          : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com
% Latest update         : November 01, 2005
% Send corrections to   : sanskrit at cheerful dot c om
% Site access           : https://sanskritdocuments.org
```